

"Kendi sonunu hazırlamaya meraklı türümüze dair büyüleyici bir içgörü. Beklenmedik şekilde eğlendirici!"

The Economist

"Sıra dışı derecede ufuk açıcı, etkileyici, eğlenceli ve olması gerektiği gibi korkutucu. Mark O'Connell gerçekten muhteşem bir yazar."

Sally Rooney, *Normal İnsanlar*'ın yazarı

Mark O'Connell

KIYAMET NOTLARI

GELECEK ENDİŞESİNE YOLCULUK

ÇEVİRİ: TUĞÇE YÜCEL

MUNDİ

Mark O'Connell

KIYAMET NOTLARI

GELECEK ENDİŞESİNE YOLCULUK

Mundi Kitap

Kıyamet Notları: Gelecek Endişesine Yolculuk, Mark O'Connell

İngilizce aslından çeviren: Tuğçe Yücel

Notes from an Apocalypse

İlk (bu çeviride kaynak alınan) baskı: Doubleday, New York

© 2020, Mark O'Connell

© 2024, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: Temmuz 2024, İstanbul

Bu kitabın 1. baskısı 2000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Merin Sever

Editör: Çiçek Eriş

Düzeltili: Burçin Gönül

Mizanpaj: Atahan Sıralar

Sanat yönetmeni: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Kapak tasarımı: Aylin Güler / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Baskı ve cilt: Melisa Matbaacılık Yayıncılık San ve Dış Tic. Ltd.

Maltepe Mah. Davutpaşa Çiftahavuzlar Sk. No:16 Acar San. Sit.

Zeytinburnu, İstanbul

Sertifika No: 45099

ISBN

MUNDİ KİTAP

Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza Giz, No: 9/25 Sarıyer/İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

mundikitap.com

bilgi@mundikitap.com

Mundi Kitap, Can Sanat Yayınları Yapım ve Dağıtım Tic. ve San. A.Ş.'nin tescilli markasıdır.

Sertifika No: 43514

Mark O'Connell

KIYAMET NOTLARI

GELECEK ENDİŞESİNE YOLCULUK

DENEME

İngilizce aslından çeviren

Tuğçe Yücel

MUNDI

MARK O'CONNELL, 2018 Wellcome Kitap Ödülü'ne layık görülen ve Baillie Gifford Kurgu Dışı Ödülü'ne aday gösterilen *To Be a Machine* kitabının yazarıdır. *The New York Times Magazine*, *Slate* ve *The Guardian*'a katkılarda bulunan yazar Dublin'de yaşamaktadır.

TUĞÇE YÜCEL, 1983 yılında İstanbul'da doğdu. İstanbul Özel Saint Joseph Fransız lisesinden mezun olduktan sonra İstanbul Üniversitesi Fransızca Mütercim-Tercümanlık Bölümü'nü bitirdi. Paris Sorbonne Üniversitesi'nde Fransızca Dili Öğretimi Master programından mezun oldu. Paris'te bir süre öğretmenlik ve çevirmenlik yaptı. New York'ta Fransızca ve Türkçe öğretmenliğinin yanı sıra Fransızca ve İngilizceden çeviriler yapıyor.

Amy, Mike ve Josephine için...

Yetiřkinler sürekli, “Gençlere umut vermeliyiz,” der. Ama ben umudunuzu istemiyorum. Umutlu olmanızı istemiyorum. Panikle-menizi istiyorum. Benim her gün hissettiğim korkuyu hissetmenizi istiyorum. Ve sonra harekete geçmenizi istiyorum. Kriz ânında nasıl davranıyorsunuz öyle davranmanızı istiyorum. Eviniz yanıyor gibi davranmanızı istiyorum. Çünkü yanıyor.

—Greta Thunberg

İçinde bulunduğumuz zamanlar sıradan zamanlar, hayatın herhangi bir kesiti. Bunu duymaya kim dayanabilir ya da kim dik-kate alır?

—Annie Dillard

İÇİNDEKİLER

1 Sorunlar	15
2 Hazırlıklar	27
3 Lüks Kurtuluş	43
4 Sığınak	61
5 Dünya Dışı Koloni	82
6 Derinin Altı	103
7 Geleceğin Ebedî İstirahatgâhı	136
8 Haritanın Kırmızılığı	161
Teşekkürler	183

SORUNLAR

Dünyanın sonu gelmişti ve ben koltukta oğlumla birlikte çizgi film izliyordum. Saat öğleni geçmişti, oğlum kucağıma uzanmış, Rus bir köylü kızın ve sabırlı ayı arkadaşının başından geçen komik olayları anlatan bir çizgi film seyrediyordu. Ben de telefonumu başının üzerinde tutmuş, Twitter akışımı kaydıra kaydıra aşağı iniyordum. Ayı ve kız bir tür balık tutma macerasına atılmışlardı ve ayı bol bol tökezleyip düşüyordu. Oğlum bu durumu kıkırdayarak izliyor, ara sıra başını yukarı çevirerek televizyon ekranındaki komik düşme sahnelerini benim de görüp görmediğimi kontrol ediyordu.

Telefonumun küçük ekranında, “yüreğinizi burkacak” ve “kalbiniz ağrıyacak” şeklinde tanıtılan bir YouTube videosuna rastladım ve tereddüt etmeden üzerine tıkladım. Oğlum çizgi film izlerken, telefonumu onun görüş alanından uzak tutarak, zayıflamış bir kutup ayısının kayalık bir alanda sürünerek ilerlediğini, dizlerinin üzerine düştüğünü ve tekrar ayağa kalkmak için çabaladığını izledim. Kürklü cılız bedeniyle sürüne sürüne, paslanmış metal varillerden oluşan bir çöp yığına doğru ilerliyor, nihayetinde üstünde neredeyse hiç et kalmamış bir kemik parçasını pençesiyle dışarı çıkarmayı başarıyordu. Hayvan acınası haldeydi; yetersiz beslenme yüzünden bir kutup ayısından çok kocaman bir gelinciğe ya da sansara benziyordu. Çöpten bulduğu her neyse onu yavaşça çiğnerken, yarı kapalı gözleri derin ve ölümcül bir yorgunlukla doluydu. Ağ-

zından yavaşça köpüren beyaz salyalar akarken, arka planda yavaş ve hüzünlü bir çello çalıyordu.

Oğlumun dikkatini çekmemek ve kaçınılmaz sorularını engellemek için telefonumun sesini kısıtım. O zamanlar üç yaşındaydı ve ilişkimiz sonsuz bir sorgulama şeklindeydi.

Ekranın altında yer alan yazı, görüntülerin Kuzey Kanada tundralarındaki terk edilmiş bir İnuit köyü yakınında çekildiğini ve ayının yiyecek aradığını açıklıyordu. Ayının besin kaynağı olan fokların nüfusu, iklim değişikliğinin etkisiyle büyük ölçüde azalmıştı.

Yüreğim burkulmadı, kalbim o kadar da çok ağrımadı. Bunun yerine, videoya karşı içimi ürperten bir tiksinti duydum – sunuş şekline, matem müziğine, video düzenlemesinin ağırbaşlılığına. Bu korkunç duruma kendi katkımın farkına varmamı sağlamak için tasarlanmış gibiydi; bununla birlikte, bizzat parçası olduğum ekolojik yıkım karşısında erdemli ve hatta belki de asil bir üzüntü hissettirmek için tasarlanmıştı sanki. O zaman fark ettim ki hissettiğim tiksinti, ahlaki bir baş dönmesinin belirtisiydi. Zavallı hayvanın son acıklı haline tanık olmamı sağlayan teknolojinin aslında en başta hayvanın acı çekmesinin sebeplerinden biri olmasından kaynaklanıyordu. Telefonun bileşenleri için adlarını asla öğrenmem gerekemeyecek yerlerde çıkarılan çeşitli nadir toprak mineralleri, yapımı sırasında tüketilen yakıtlar, dünyanın öbür ucuna taşınması, her gün elektrikle şarj edilmesi; hepsi bu yüzdendi ve ayı benim yüzümden açlıktan ölüyor, kendini kayalık zeminde sürüklüyordu.

Oğlumun televizyonda izlediği çizgi film ayısının şaklapanlıkları ve başının üzerinde, daha küçük ekranda gerçek ayının korkunç işkencesi: Bu görüntülerin saçma bir biçimde yan yana gelmesi, aynı anda dikkatimi çekmeye çalışmaları tuhaf bir duygusal yük bindirdi omzuma. Oğlumun yaşamak zorunda kalacağı dünyadan utanmama ve üzüntü hissetmeme sebep oldu; bu utanç ve üzüntüyü ben de ona aktarıyordum.

İki ekrandaki görüntüleri uzlaştırmak veya en azından uzlaştırılmaz oldukları gerçeğiyle yaşamak gibi imkânsız bir problemle karşı karşıyaydım. Onun dünyasındaki aylar her zaman çocuklarla takılıyor, maceralara atılıyor, kulübelerde yaşıyor, komik aksiliklere katlanıyor ve sonunda iyi oluyorlardı. Benimkinde ise ayların hepsi çöp kutularını karıştırıp açlıktan ölüyordu. Oğlumun mümkün

olduğunca uzun süre o iyi dünyada yaşamasını istedim ama yakında orayı terk edip gelecekte yaşamak zorunda kalacağını biliyordum. Ve bir insanın bu geleceğin hızlanan gölgesinde nasıl çocuk yetiştirmesi, hangi anlam ve amaç duygusuyla yaşaması gerektiğini anlayamıyordum.

O günlerde, dünyanın sonuna doğru bir yola çıkmak için çok da fazla şeye gerek yoktu. Kıyamet senaryoları düşünmeye meyilli idim ve bunun için bolca fırsat vardı. Çizgi filmler, viral videolar, radyo haber bültenleri, komşularla şubat ayında havanın hiç bu kadar sıcak olmadığına dair gergin konuşmalar. Her şey, kıyamet sonrasını konu alan bilimkurgu filmlerdeki geçmişe dönüş sekansları gibiydi. Filmin esas zamanında geçen olaylar başlamadan önceki zamanda yaşıyorduk sanki. Bu tür bir düşüncenin insan uygarlığı kadar eski olduğunu biliyordum; hızlı değişimler ve belirsizlikler yaşanan dönemlerde hep kıyametin yaklaştığı düşünölmüştür. Ancak bu, onu daha az baskıcı veya gerçekçi yapmıyordu.

Oğlum ve geleceği hakkında düşündüğümde, soyut ama her şeyi tüketen bir melankoli hissettim. Ona olan sevgim, çözülemeyen bir ahlaki problem gibi geldi. Kıyametin geleceği kesin gibi görünüyordu ama bir ebeveyn olarak, geleceğe dair yanılığında olmanın, ufuktan bakışlarımı kaçırmanın bir tür ahlaki görev olduğunu hissediyordum. Bu görevi hiçbir şekilde yerine getirmiyordum.

En kötü senaryolar çağında yaşıyoruz. Miras aldığımız dünya, mutlak ve nihai bir çözülmeye mahkûm görünüyor. Bakın: Faşistler sokaklarda ve saraylarda. Bakın: Hava tuhaf, değişken, tekinsiz hale geldi. Söзде demokrasilerin zenginliği ve gücü, daha küçük ve daha dikkatsiz azınlıkların elinde giderek yoğunlaşıırken, hayat daha fazla insan için zorlaşıyor. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra kurulan eski ittifaklar ve sistemler çalkalanıyor. Küresel siyasetin karmaşık sahne setleri, lüks partiler ve tüm o süsler püsler sökülüyor, altındaki kapitalizmin kaba mekanizması ortaya çıkıyor. Geriye kalan son hakikat, ulu bir para kurgusu ve boğazımıza kadar çürüyen gerçeklerin çamuruna batmış durumdayız. İster görelim ister görmeyelim, kıyametin şifreli ama ısrarcı işaretleri her yerde.

Bir başka sekme, başka bir felaket haberi. Bir milyon türün yakın bir gelecekte yok olma riski olduğunu söyleyen bir BM raporu.

Bir buzuldan Kuzey Buz Denizi'ne akan bir şelale. Antibiyotiklere dirençli hastalıkların yayılması. Ve tüm bunlar, çevrimiçi söylemin o muazzam düzleştirici etkisine tabi.

Dinleyin. Çevrenizdeki kargaşaya kulak verirsiniz buzulların çatırdamasını, suların yükselişini ve yakın geleceğin sinsi fısıltısını duyacaksınız. Çocuk sahibi olmak, dolayısıyla hayatta olmak için korkunç bir zaman değil mi? Bu soru retorik değil. Ben de çaresizce ve takıntılı bir şekilde farklı farklı cevaplar arasında bir ileri bir geri gidip geliyorum. Şimdi hayatta olmak ve çocuk sahibi olmak için korkunç bir zaman ise, insanlık tarihi boyunca ne zaman iyi bir zamandı diye sormalısınız.

Çocuk sahibi olmak, dünyanın en doğal şeyidir ancak aynı zamanda ahlaki açıdan en zorlayıcı şeylerden biri olabilir. Burada bahsettiğim dönemde, dünyanın gidişatına bakıldığında, bir insanı dünyaya getirmekle büyük bir ahlaki hata yapıp yapmadığım sorusu aklımı –anlamsızca, umutsuzca– meşgul ediyordu. Ne de olsa, dünyanın ihtiyacı olan son şey daha fazla insandı ve var olmayan herhangi bir insanın en son ihtiyacı da dünyada olmaktı. Tabii ki bu soruların cevabını bulmak için çok geçti ancak tam da artık bunun için çok geç olması, bu soruları yüzeye çıkarmıştı.

Gerek tercih sonucu gerek şans eseri ebeveyn olmak hakkında söylenebilecek başlıca şeylerden biri, hayattaki geri dönülemez çok az olaydan biri olduğudur. Bir kez ebeveyn olduktan sonra, varoluşsal açıdan konuşacak olursak, o yoldan geri dönemezsiniz. Bu nedenle, gerçek soru, tek soru şudur: Dünyanın nasıl bir yer olduğu, geleceğinin ne kadar karanlık ve belirsiz olduğu göz önüne alındığında, yola nasıl devam etmeliyiz? Türümüzün, uygarlığımızın zaten mahvolmuş olma ihtimali göz önüne alındığında, nasıl yaşamalıyız?

Dünyanın sonunu görmezden mi gelmeliyiz?

Bu soruyu tamamen ironik bir şekilde sormuyorum. Kişisel olarak, bu kadar büyük bir tehdit karşısında hiçbir şey yapmamanın en akıllıca yol olabileceğini düşünüyorum. Bu kesinlikle en kolay yol, bu yüzden en cazip olanı. Ancak, kültürümüzün problemi –bu problemin bir yazar olarak benim problemimle tastamam iç içe geçtiğini kabul etmeliyim; umuyorum okuyucu olarak sizin problemimle de bir dereceye kadar iç içe geçiyordur– bir bıkkınlık problemi.

The New York Times Magazine, The Guardian gibi dünyanın en prestijli yayınları için yazan, ödüllü yazar Mark O'Connell'dan sıra dışı bir kitap: *Kıyamet Nottarı*.

En kötü senaryoların gerçekleştiği bir zamanda yaşıyoruz: İklim acayipleşti. Bir pandemi, küresel topluluğumuzu durma noktasına getirdi. Her yere baktığınızda bir alamet, finali kıyamet olan kurgular görüyoruz. Böylesine kasvetli bir geleceğin gölgesinde insan nasıl yaşayabilir? Mark O'Connell, bu soruya kafa yorarken cevabı bulmak için dünyanın dört bir yanına seyahat ediyor; kâh Güney Dakota'daki sığınakları geziyor kâh medeniyetin çökeceği üzerine bahse giren milyarderlerin gözde kaçış yeri Yeni Zelanda'ya gidiyor. Mars'a yerleşmek isteyenlerle, kıyamet hazırlık yapanlarla, aşırı-sağcı komplo teorisyenleriyle görüşüyor. Ve sonuç, elinizde tuttuğunuz "endişeli şimdiki zaman"ımız ve geleceğimizle yüzleşmek hakkında ilgi çekici, komik ve derin kitabın kendisi oluyor.

"Hem çılğınca komik hem de tuhaf bir şekilde dokunaklı."

Ed Caesar, *The Guardian*

"Keyifli... Dünyanın sonuna dair alaycı ve eğlenceli bir tur."

Financial Times

"Hüzünlü, bilgi ve komik bir kitap ve çoğu zaman üçü de bir paragrafta... [O'Connell] zor zamanlarda iyi bir iş çıkarıyor. Bize kara mizahın yanı sıra umut da sunuyor."

The Daily Telegraph

"İtiraf, siyasi eleştiri, meditasyon ve ölüm karşısında yaşamaya dair komik monologların ürkütücü derecede ileri görüşlü bir karışımı... Bu düşündürücü, komik ve rahatsız edici okuma esnasında O'Connell, doğayla ve birbirimizle bağlantı kurmanın kıyamet korkumuzu yatıştırmanın en iyi yolu olduğunu ve hatta en kötüsünden kaçınma ihtimalimizi artırabileceğini ikna edici bir şekilde ortaya koyuyor."

Nature

MUNDI

mundikitap.com

[mundikitap](https://www.facebook.com/mundikitap)

[mundikitap](https://www.instagram.com/mundikitap)

[mundikitap](https://www.youtube.com/mundikitap)

deneme

ISBN 978-625-6324-33-8

9 786256 324138